

повинна виявлятися через повну обізнаність громадян, та гарантії залучення їх до розроблення проектів, планів, програм тощо. А тому доцільним на шляху розвитку СЕО є розроблення відповідного Реєстру СЕО, який буде фіксувати усю інформацію щодо розробки та подальшого здійснення СЕО. Наступним важливим етапом вдосконалення процедури СЕО є підвищення рівня відповідальності як уповноважених осіб, так і громадян. Не дивлячись на те, що законодавством передбачається відповідальність за не проведення, порушення порядку проведення СЕО, вона є не настільки суворою та не відповідає тій шкоді, яка завдається навколишньому середовищу, а в подальшому й здоров'ю населення.

Список використаних джерел і літератури:

1. Марушевський Г. Б. Стратегічна екологічна оцінка : навч. посіб. з компакт-диском. 2014. 88 с. URL: http://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2015/Marushevskiy_2014_88.pdf (дата звернення: 01.11.21).
2. Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті : Закон України від 1 лип. 2015 р. № 562-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/562-19> (дата звернення: 06.11.21).
3. Про стратегічну екологічну оцінку: Закон України від 20.03.2018 р. № 2354-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text> (дата звернення: 07.11.2021).
4. Protocol on Strategic Environmental Assessment to the 1991 UN/ECE Espoo Convention on Environmental Impact Assessment. URL: <https://unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/legaltexts/protocolenglish.pdf> (дата звернення: 10.11.21).
5. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 01.07.1991 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 13.11.21).
6. Форум громадського суспільства східного партнерства «Ключові проблеми запровадження стратегічної екологічної оцінки як основного інструменту досягнення збалансованого розвитку місцевих громад». 2021. URL: <http://eap-csf.org.ua/2021/08/10/hromadam-potribno-bilshe-znan-pro-stratehichnu-ekolohichnu-otsinku/> (дата звернення: 16.11.21).
7. Шевченко І.В. Стратегічна екологічна оцінка в системі формування національної екологічної політики України. 2014. №8. С. 165-170.

Анна БОНДАРЧУК,

здобувачка вищої освіти,

Житомирський державний університет імені Івана Франка,

м. Житомир, Україна

**ПОВНОВАЖЕННЯ УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ
УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

Питання захисту прав та свобод людини і громадянина завжди привертало увагу суспільства незалежно від країни. В Україні воно особливо активізувалось після здобуття незалежності та було вирішено шляхом юридичного закріплення. Одним із механізмів захисту прав людини став інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (омбудсман), створення якого було передбачено Конституцією.

Метою статті є аналіз повноважень Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Цим питанням займався ряд українських дослідників, зокрема Марцеляк О. В. [1], Стасюк О. Л. [20], Лазарева Л. О. [3] тощо.

Відповідно до законодавства України інститут Уповноваженого Верховної Ради України діє на постійній основі. Він є одним із основних засобів захисту та охорони прав і свобод людини. Зміст та законодавче закріплення є повноважень омбудсмана є важливим фактором, що дає підстави визначити його місце та роль у системі органів державної влади, а також його взаємовідносини із певними посадовими особами.

Марцеляк О. В. зазначає, що правоздатність Уповноваженого «виступає важливою передумовою, що визначає його правовий статус в повному обсязі і є першочерговою умовою його легітимної участі у правовідносинах» [0].

Відповідно до законодавства, метою парламентського контролю, здійснюваного Уповноваженим Верховної Ради з прав людини, є [4, с. 3].

- додержання, захист та повага до прав і свобод людини та громадянина, що є невід'ємними складовими та основними принципами при становленні демократичної та правової держави, де людина визнається найбільшою цінністю.

- запобігання їх порушенню, а також сприяння поновленню у випадку, якщо ж все – таки порушення відбулося.

- пристосування законодавства у визначеній сфері відповідно до Конституції України та міжнародним стандартам, які застосовуються багатьма державами світу.

- покращення міжнародної співпраці в даній галузі.

- уникнення дискримінації при реалізації прав та свобод, а також розширення інформованості людей і захист конфіденційної інформації про особу.

Сфера компетенції Уповноваженого є доволі широкою та стосується безпосередньо питань дотримання прав та свобод людини і громадянина. Стаття 4 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» [4] передбачає, що він діє незалежно від будь яких органів держави та

посадових осіб. Діяльність інституту Уповноваженого спрямована на те, аби доповнити вже існуючі в державі засоби захисту прав та свобод особи. Важливою ознакою, визначеною законом, є те, що його права та обов'язки не можуть припинитись чи бути певним чином обмеженими, якщо повноваження ВРУ були закінчені чи її було розпущено, це ж стосується і введення воєнного або надзвичайного стану на окремих територіях України. Це все свідчить про самостійність інституту Уповноваженого, незалежність у своїх діях та відсутність впливу при здійсненні ним передбачених законом повноважень.

Аби реалізувати мету, поставлену перед омбудсманом, він має визначені статтею 13 вказаного Закону [4] права, до яких відносять:

- можливість невідкладного прийому «Президентом України, Головою Верховної Ради України, Прем'єр-міністром України, головами Конституційного Суду України, Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів України, Генеральним прокурором, керівниками інших державних органів, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадовими та службовими особами»;

- бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Конституційного Суду України, Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів України, колегії прокуратури України та інших колегіальних органів;

- має право звернення з поданням до КСУ щодо офіційного тлумачення Конституції та її відповідності визначеним у Законі нормативно-правовим актам у сфері прав та свобод людини і громадянина;

- у визначеному порядку Уповноважений може вносити власні пропозиції задля вдосконалення законодавства в зазначеній галузі;

- відвідувати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форми власності, бути присутнім на їх засіданнях, а також вимагати від цих посадових та службових осіб сприяння проведенню перевірок діяльності підконтрольних і підпорядкованих їм підприємств, установ, організацій та виділяти спеціалістів для участі у проведенні перевірок, експертиз і надання відповідних висновків;

- може ознайомлюватись з документами, зокрема такими, що містять інформацію з обмеженим доступом, також Уповноважений має право на отримання їх копій в органах, установах та організаціях, що наведені в попередньому пункті, а також, крім них, в органах прокуратури, включаючи справи, які знаходяться в судах;

- запрошувати посадових і службових осіб, громадян України, іноземців та осіб без громадянства для отримання від них усних або письмових пояснень щодо обставин, які перевіряються по справі;

- відвідувати значний перелік місць, що до того ж не є вичерпним, визначений в законі, без попереднього повідомлення про час та мету такого візиту. Там можливе опитування осіб, що перебувають в цьому місці та отримувати інформацію щодо поводження з такими людьми і умов їх тримання;

- Уповноважений також може бути присутнім на засіданнях судів усіх інстанцій, також і на закритих судових засіданнях, за умови згоди суб'єкта права, в інтересах якого він був оголошений таким;

- має право звернення до суду про захист прав і свобод осіб, що через певні обставини не мають змоги самостійно зробити цього, а також брати участь у судовому розгляді справ, провадження в яких відкрито за його позовами і за позовами інших осіб на будь – якій стадії судового розгляду. Незалежно від своєї участі Уповноважений може ініціювати перегляд судових рішень у провадженні;

- направляти у відповідні органи акти реагування, якщо буде виявлено порушення прав і свобод людини і громадянина задля вжиття цими органами заходів;

- перевіряти стан додержання прав і свобод людини і громадянина відповідними державними органами, включаючи ті, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, виконання судових рішень, вносити в установленому порядку пропозиції щодо покращення діяльності таких органів у даній сфері;

- здійснювати контроль за забезпеченням рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Цей перелік не вичерпний, а отже Уповноважений може мати і інші повноваження, які знаходяться в замках законодавства та не порушують його. Крім прав, закон також передбачає і певні визначені обов'язки Уповноваженого, аби забезпечити його законну діяльність. До них, відповідно до ст. 14 [4], належать:

- дотримання Уповноваженим Конституції України, законів та інших нормативно-правових актів, прав та охоронюваних законом інтересів людини і громадянина, також він повинен виконувати покладені на нього функції та повністю використовувати надані йому права;

- збереження конфіденційної інформації, навіть після того, як Уповноважений припинить свої повноваження.

- він не може розголошувати відомості про особисте життя заявника та інших причетних до заяви осіб без їхньої на те згоди;
- здійснює парламентський контроль за дотриманням права на доступ до публічної інформації;
- Секретаріат Уповноваженого забезпечує оприлюднення та надання інформації за запитами, адресованими Уповноваженому з прав людини, відповідно до Закону України "Про доступ до публічної інформації" за його дорученням.

Отже, визначені на сучасному етапі повноваження Уповноваженого є доволі широкими. Вони сприяють більш якісному функціонуванню інституту, юридично закріплює їх як невід'ємну міру можливої поведінки омбудсмана та сприяє виконанню ним своїх функцій, а також є його невід'ємним елементом конституційно-правового статусу.

Список використаних джерел і літератури:

1. Марцеляк О. В. Конституційно-правовий статус інституту омбудсмана: світовий досвід та українська модель: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.02. Одеса, 2004.
2. Стасюк О. Л. Адміністративно – правові засади діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у сфері реалізації правозахисної функції держави. *Право і суспільство*. 2018. № 5. С. 142-146.
3. Лазарева Л. О. Реформування інституту Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: теоретико – методологічний аспект. *Науковий вісник Академії муніципального управління*. 2014. № 2. С. 231-240.
4. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23.12.1997. № 1052-XI. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 5.11.2021).

Крістіна БОРИМСЬКА,

учениця 10 класу,

Науковий ліцей

Житомирського державного університету імені Івана Франка,

Житомир, Україна

ЛАТЕРАНСЬКІ УГОДИ ЯК ПЕРЕДУМОВА СТВОРЕННЯ ДЕРЖАВИ ВАТИКАН

Ватикан – центр римсько-католицької церкви, абсолютна теократична монархія. За своєю територією Ватикан найменше державне утворення в світі, розташований у західній частині Риму, на пагорбі Монте-Ватикано звідки й